

Kúzlo športu

Počiatky tenisu na Slovensku

PETER BUČKA

Pohľad na tenisové ihrisko v Modre-Harmónii (1917)
Zdroj: SNK

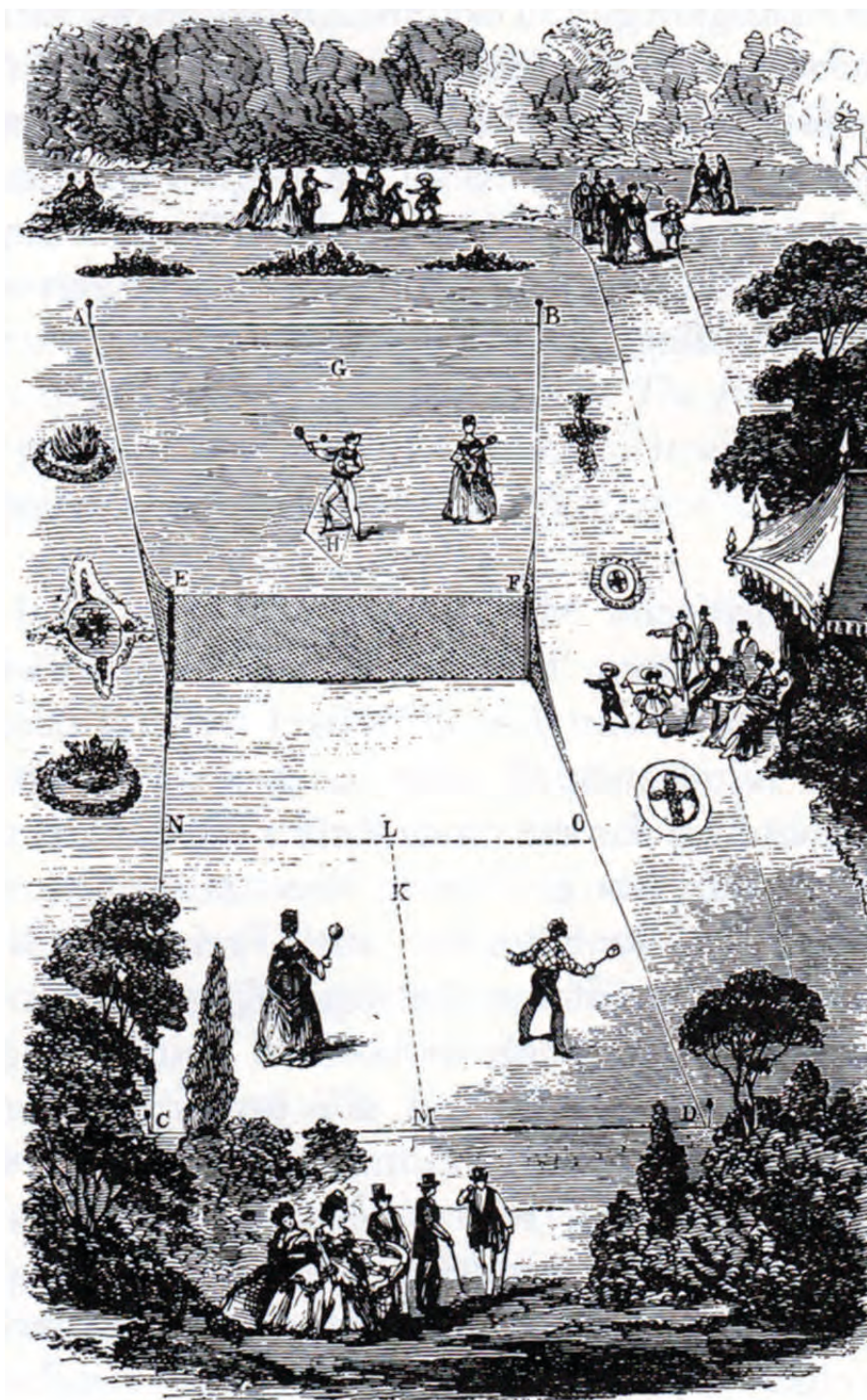
Hoci tenis patrí na Slovensku do kategórie najpopulárnejších športov dodnes nemá ucelene spracovanú svoju históriu. Príčiny môžeme hľadať najmä v povojnovej situácii. Predstavitelia nového režimu mu dali nálepku buržoáznej aktivity, a tak sa biely šport dostal na okraj záujmu športového hnutia. Až začiatkom sedemdesiatych rokov, keď prišli prvé medzinárodné úspechy, ktoré komunistický režim v Československu súrne potreboval, bol postupne zobratý na milosť. Skôr ako sa budeme venovať prvým krokom tenisu na Slovensku, pripomeňme si jeho počiatkový vývoj a cesty, ktorými prišiel k nám.

Prvé kroky

Najpravdepodobnejšie vysvetlenie pojmu tenis pochádza z francúzskeho slova „teniz“- berte chytajte, tu máte. Tento názov od Francúzov prevzali Angličania

a písali ho anglicky ako „tennis“. Takto pomenovali celú hru. Zaujímavé je, že prvé pravidlá tejto športovej hry si nechal patentovať v roku 1874 anglický major Walter Clopton Wingfield. Pôdo-

rys ihriska sa podobal presýpacím hodínám. Pri základných čiarach bolo širšie, pri sieti užšie. Základné čiary boli 9,15 m dlhé a smerom k sieti sa zužovali na 6,37 m. Sieť bola vysoká 1,5 m. Samotná

Skica tenisového kurtu. Návrh Waltera Clopton Wingfielda (1874)

Zdroj: Wikimedia Commons

Licencia: Public Domain

Uhorska, keďže Slovensko bolo v tom čase jeho súčasťou, sa prvé pravidlá tenisu dostali zásluhou Todora Kertésza v roku 1878. Prvý tenisový kurt dal na našom území postaviť začiatkom osemdesiatych rokov 18. storočia arciknieža Frídrih Habsburský v parku svojho Grassalkovičovho paláca. Dnes je tu sídlo prezidentky. Aby sme boli presní, postavil ho Angličan Harry Peary, ktorý bol u arcikniežaťa *hetzmeistrom* a staral sa o poľovnícky revír. Pri návštevách hodnostárov z Viedne alebo Budapešti ich pozývali na partiu tenisu. Česť podávať tenisové loptičky mali dôstojníci nižších hodností. Tento kurt bol vzorom pre vznik ďalších. Takýto športový stánok dali postaviť dôstojníci z kadetskej školy rakúsko-uhorskej armády v Holíči a Košiciach. V roku 1896 ich nasledovali dôstojníci 48. pešieho pluku v Komárne. Ďalšími boli v roku 1897 dôstojníci zo 72. pešieho pluku v Bratislave, v roku 1898 dôstojníci zo 16. honvédskeho pluku v Banskej Bystrici a v roku 1899 sa pridali vojaci z 38. honvédskeho práporu v Levoči. Začiatkom nového milénia urobili podobný krok príslušníci z 29. streleckého práporu v Spišskej Novej Vsi, v roku 1909 zo 71. pešieho pluku v Trenčíne a napokon, v roku 1910, aj vojaci zo 62. pluku v Šahách. Ovládať koňa, šabľu, dobre tancovať a hrať tenis patrilo v rakúsko-uhorskej armáde k cnostiam dôstojníkov.

Spoločne s vojakmi sa tenisu začala venovať aj miestna honorácia. Takmer súčasne ako začali vznikať tenisové ihriská vo vojenských posádkach, vyvstala aj požiadavka na ich výstavbu v kúpeľných mestách. Prvý takýto dvorec vybudovali v roku 1891 v Piešťanoch, potom nasledovali: kúpele Sliač (1898), Vyšné Hágy (1903) a v roku 1906 aj Čiernohorské kúpele. Osobitú kapitolu tvoria súkromné tenisové ihriská, ktoré si koncom 19. storočia zriadila šľachta. Začiatkom 20. storočia prevzala štafetu mestská inteligencia.

hra sa počítala do 15 bodov. Na základe mnohých pripomienok prívržencov tenisu sa tieto pravidlá vylepšovali. Zmenil sa tvar ihriska i počítanie bodov: 15, 30, 45, hra (game), ktoré vychádzalo z času na hodinách. Neskôr sa tretí bod (45) skrátil na 40. V marci 1875 sa začalo hrať podľa takto upravených pra-

vidiel na prvom oficiálnom turnaji vo Wimbledon. V roku 1883 bola tenisová sieť znížená zo 122 cm na súčasných 91 cm uprostred siete. Aj neskôr boli snahy o úpravy, najmä pri počítaní bodov, ale tieto pravidlá sa s minimálnymi zmenami (tj. tajbrejk a pod.) zachovali dodnes.

Na Slovensko, či lepšie povedané do

Tenisová spoločnosť na tenisovom kurte v parku Grassalkovičovho paláca. Prvý zdola sedí arciknieža Frídriech Habsburský
Zdroj: archív autora

Samotná hra ani zďaleka nepripomínala zápolenie terajších aktívnych tenistov. Nad potrebou „prevalcovať súpera“ prevažovala snaha precítiť vlastnú hru. Tomu zodpovedalo aj z dnešného pohľadu netenisové oblečenie aktérov turnaja. Po kurtoch sa pohybovali páni v oblekoch a bielych košeliach s naškrobeným golierom, motýlikom a klobúkom. Dámy hrali v dlhých róbach, dbajúc na každý detail svojej garderóby. Držiac v ruke tenisovú raketu čakali či nepriletí lopta, aby ju vzápätí vrátili spoluhráčovi na druhej strane siete. Zadychanie alebo dokonca spotenie pri takomto štýle hry nehrozilo.

Združovanie

Záujem o tenis rástol a dostával organizovanú podobu. Prvý spolok, ktorý sa venoval tenisu, založili v roku 1899 v Banskej Bystrici pod názvom Besztérecbányai Sport Club (BSC). Nasledoval Az Iglói lawen-tenis egylet (ILTE), ktorý založili v roku 1901 v Spišskej Novej Vsi. Do roku 1907, keď bol v Budapešti založený Maďarský tenisový zväz (MLSz), boli na Slovensku registrované tieto kluby: v Spišskej Novej Vsi – Honti SC (1902), v Komárne – KAC (1902), v Košiciach – KAC (1903), v Banskej Štiavnici – Selmecebánya SE (1906), v Kremnici Körmöcbányai SE (1906), v Starom Smokovci – Tátra club (1906) a v Hlohovci – Galgóc SE (1906). Z pätnástich zakladajúcich členov MLSz boli tri zo Slovenska, a to: KAC, Honti SC a Galgóc SE. Ostatné kluby pristúpili k zväzu dodatočne. Na rozdiel od južnej časti Uhorska, kde sa už organizovali turnaje, na Slovensku sa hrali v tom čase len miestne podujatia. Organizáciu väčších turnajov obmedzoval najmä počet kurtov. V tejto oblasti najvýraznejšie napredovali športové kluby Pozsonyi Hajós Egyesület – PHE a Pozsonyi Torna Egyesület – PTE, ktoré si v Petržalke postavili niekoľko kurtov. Práve PHE

zorganizoval v roku 1908 prvý turnaj na Slovensku. Dochovalo sa aj meno – stal sa ním J. Skála. PTE v roku 1910 zrealizoval prvý medzinárodný turnaj, na ktorom štartovali viacerí poprední tenisti, medzi ktorými nechýbal ani najlepší uhorský tenista Béla Kehrling. Tento rodák zo Spišskej Belej začínal s tenisom v ILTE, ale podobne ako väčšina vtedajších špičkových športovcov zo Slovenska sa presťahoval do Budapešti.

Tenis v snahe dosiahnuť vyššiu výkonnosť hráčov menil svoju tvár. Rýchlosť hry sa stále stupňovala a menili sa aj údery. Klasický drajv sa hrával po kiaľ možno s najväčším rozmachom, no

postupne začali hráči vracieť loptičku krátkym úderom takmer hneď po odskoku, čo zrýchlilo hru. Rýchlejšia hra si vyžadovala rýchlejších hráčov a lepšiu hernú techniku. Tenis prestal byť len spoločenskou záležitosťou. Organizovanie podujatí bolo ďalším impulzom pre vznik nových klubov. V roku 1909 založili tenisti spoločne s futbalistami Zsolnai testgyakorlök köre v Žiline a potom aj v ďalších mestách. Tenis, ako vidieť, sa pestoval nielen v špecializovaných spolkoch, ale prenikal aj do štruktúr klubov, ktoré sa pôvodne zameriavali na iné športové aktivity. V roku 1913 sa národné tenisové zväzy zlúčili do Medzi-

národnej tenisovej asociácie – FILT. Potom však prišla svetová vojna a väčšina kurtov zarástla trávou.

Po prevrate

Po prvej svetovej vojne sa Slovensko stalo súčasťou Československej republiky (ČSR). V západnej časti spoločného štátu bol šport na vysokej organizačnej úrovni už v predošlom období, a tak nečudo, že podnety na ďalší rozvoj odvetvia prichádzali práve z tejto časti spoločného štátu. V duchu nových pomerov si Česká lawn-tenisová asociácia, ktorá bola založená už v roku 1906, zmenila názov. Od roku 1920 organizovala Československá lawn-tenisová asociácia (ČSLTA) národné majstrovstvá. V tom istom roku si založili Nemci vlastný zväz pod názvom Deutscher Lawn-Tennis-Verband (DLTV) Aby mohli nemeckí tenisti štartovať na medziná-

rodných podujatiach, vstúpil DLTV do ČSLTA. Na Slovensku mal tenisový odbor Karpathenverein, v rámci ktorého vykonávalo činnosť niekoľko tenisových skupín: v Kežmarku, Spišskej Sobote, Dobšinej a Matejovciach. Od roku 1926 organizoval Karpathenverein z poverenia DLTV každoročne, koncom júna, medzinárodný tenisový turnaj v Starom Smokovci. Oveľa početnejšie zastúpenie mali na Slovensku maďarské športové kluby, ktoré spočiatku zostali mimo ČSLTA. Keď táto, v roku 1923, vydala pre svoje subjekty nariadenie, ktorým zakázala hrať na podujatiach PTE, museli sa maďarské kluby novej situácii podriaďiť. V roku 1928 si maďarské športové kluby na stretnutí vo Vysokých Tatrách založili vlastný zväz. Sídлом Csehszlovákiai Magyar Tenisz Szövetség (CsMTS) sa stala Banská Bystrica. V čase svojho vzniku mal CsMTS šesť členov, a to v Bratislave, Košiciach, Lučenci, Leviciach, Rimav-

Dôstojníci na kurtoch – typická tenisová spoločnosť na konci 19. storočia
Zdroj: archív autora

skej Sobote a Komárne. CzMTS bol, na rozdiel od DLTV, priamym členom ČSLTA. O vytvorení samostatného zväzu uvažovali aj židovské kluby, ale napokon sa tento zámer nerealizoval a židovské subjekty sa stali priamo členmi ČSLTA. Kluby, ale aj kúpeľné centrá, organizovali vlastné turnaje.

Čo najširšia účasť tenistov, a to aj zo zahraničia, sa stávala čoraz prestížnejšou záležitosťou. Na Slovensku sa organizovali mimoriadne populárne turnaje vo Vysokých Tatrách, Piešťanoch, Trenčianskych Tepliciach a Ľubochni. V mesiacoch, kde vykonávalo činnosť niekoľko klubov, sa začali organizovať mestské turnaje ako napríklad v Bratislave a v Košiciach. V prípade CsMTS bol najpopulárnejší turnaj o Révayho pohár.

Tenis sa postupne profesionalizoval. To napokon viedlo, po roku 1924, k jeho vyradeniu z rodiny olympijských športov. V roku 1929 ČSLTA rozhodla, že vytvorí vnútornú župnú organizáciu. Na Slovensku vznikli dve župy. O tri roky neskôr, v roku 1932, došlo k novému rozdeleniu na tri župy. Západoslovenská župa mala kluby v Bratislave, Trnave, Komárne, Nových Zámkoch, Piešťanoch a Trenčianskych Tepliciach. Východoslovenskú tvorili kluby z Košíc, Prešova, Spišskej Novej Vsi, Levoče, Vysokých Tatier, Berehova a Užhorodu a stredoslovenskú, kluby zo Žiliny, Banskej Bystrice, Liptovského Mikuláša, Podbrezovej, Levíc, Rimavskej Soboty a Šiah. V tom čase na Slovensku pôsobilo 35 klubov, z toho 21 československých, 11 maďarských, 2 židovské a 1 nemecký. Tento počet neustále rástol. Napríklad podľa štatistiky z roku 1934 bolo na Slovensku 55 klubov. Z uvedeného počtu 35 československých, 16 maďarských, 3 židovské a 1 nemecký.

Členskú základňu žúp ČSLTA na Slovensku tvorili nielen československé a židovské, ale aj maďarské kluby. Naopak, v Čechách sa nemecké kluby nestali členmi žúp v ČSLTA. V členskej základni ČSLTA boli aj vojenské subjekty. Na Slovensku boli v roku 1929 registrované štyri vojenské spolky – v Banskej Bystrici, Komárne, Košiciach a Užhorode. Podľa štatistiky z roku 1938 sa uvádza, že viac ako 50 % tenisových kurtov v Československu bolo majetkom vojenskej správy. Tenis v podmienkach armády zastrešoval Zväz československých dôstojníkov (SČD). Tenisová sekcia mala v SČD nielen najpočetnejšiu členskú základňu, ale bola aj mimoriadne aktívna. Vznikla v roku 1929 a krátko na to sa stala členom ČSLTA. Na Slovensku vykonávali činnosť odbočky v Bratislave, Banskej Bystrici, Humennom, Komárne, Košiciach, Leviciach, Levoči, Nitre, Podolínci, Prešove, Rimavskej Soboty, Rožňave, Ružomberku, Sabinove, Trebišove, Trenčíne a Vranove nad Topľou.

Pravidelné súťaže

ČSLTA ponúkala pestrú paletu súťaží: medzinárodné majstrovstvá ČSR, národné majstrovstvá ČSR, majstrovstvá ČSLTA, majstrovstvá DLTV, medzinárodné majstrovstvá ČSR juniorov, majstrovstvá jednotlivých zemí – Čiech, Moravy, Slovenska a Podkarpatskej Rusi a župné majstrovstvá. Okrem toho sa organizovali Majstrovstvá ČSR župných družstiev. Tie boli rozdelené do dvoch oblastí – české a moravsko-sliezsko-slovenské. Na Slovensku boli župné družstvá

rozdelené do dvoch skupín. Prvú tvorili župné družstvá západoslovenskej a východoslovenskej župy. Druhú skupinu tvorila stredoslovenská župa a CsMTS. Víťazi žúp bojovali o víťazstvo vo svojej skupine a víťazi oblastí sa stretli vo finále súťaže o „Pohár dr. Jaroslava Justa“. Majstrovstvá boli otvorenými súťažami, čo znamenalo, že mohli na nich štartovať aj tenisti iných národností.

Aj armáda mala zaujímavú organizáciu vrcholných súťaží. Tenisová sekcia SČD organizovala majstrovstvá od roku 1927. Uskutočňovali sa pod záštitou ministra Národnej obrany. Armádne

Medzinárodný turnaj v tenise Karpatského spolku vo Vysokých Tatrách (1928)
Zdroj: archív autora

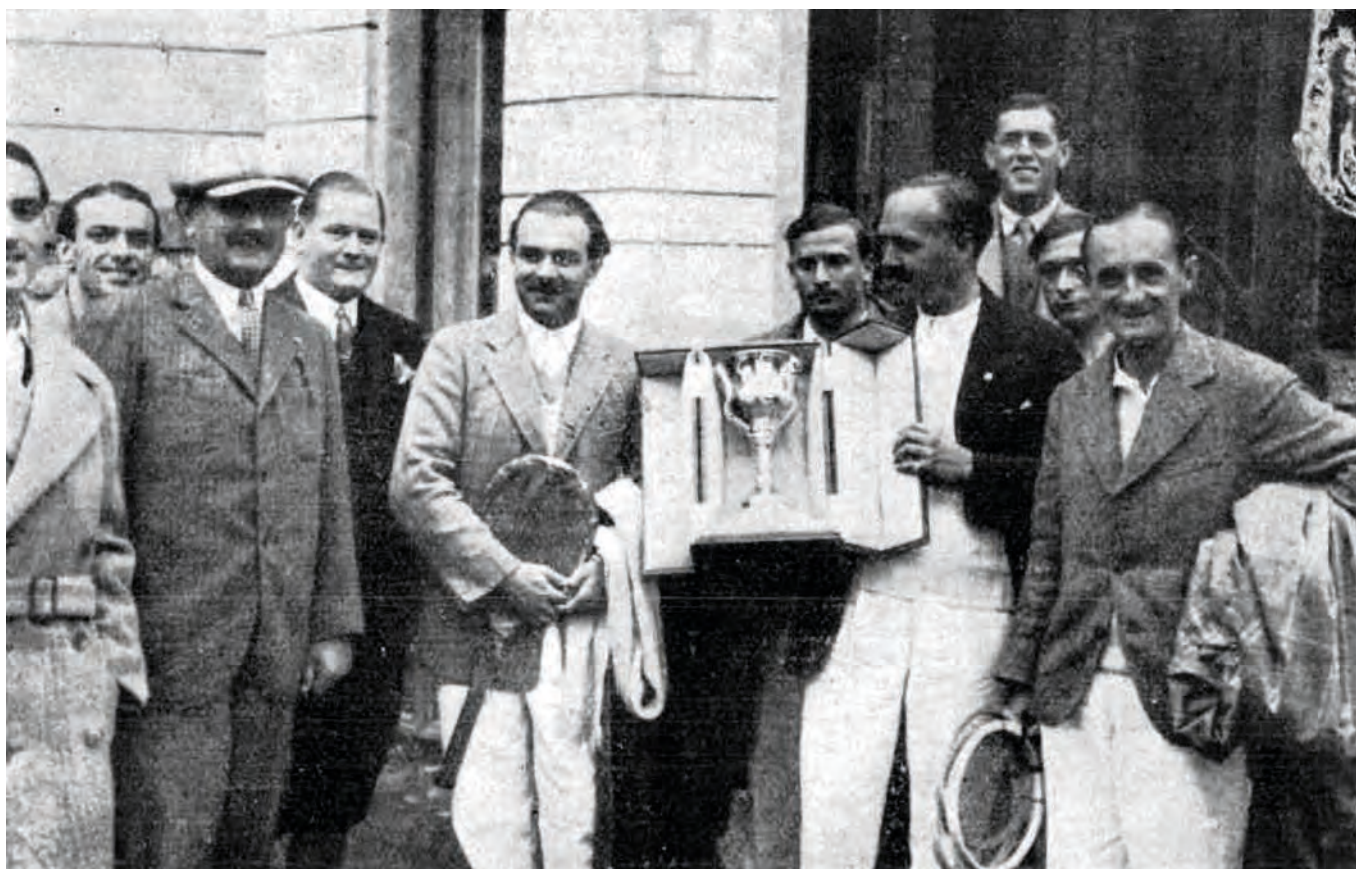
Lawn-tenisová sekcia SČD Nitra (1937)
Zdroj: archív autora

ŠK Makabea Liptovský Mikuláš (1924)
Zdroj: archív autora

tenisové majstrovstvá boli otvorenou súťažou a pre aktívnych dôstojníkov služobnou záležitosťou. Na majstrovstvách SČD sa hrala dvojhra v kategórii aktívnych dôstojníkov I. a II. triedy, v kategórii dôstojníkov v zálohe I. a II. triedy a v kategórii dám. V štvorhre sa organizovala súťaž len pre kategóriu aktívnych dôstojníkov a dôstojníkov v zálohe. Od roku 1933 sa vyhodnocovala aj súťaž družstiev. Hlavnou cenou bola putovná cena ministra Národnej obrany, ktorú získal víťaz majstrovstiev SČD aktívnych dôstojníkov v I. kategórii. Spočiatku sa majstrovstvá usporadúvali vždy v Prahe, ale od roku 1931 ich začali organizovať aj ďalšie posádkové mestá. Na Slovensku sa po prvý raz uskutočnili v roku 1932 v Bratislave a v roku 1935 v Banskej Bystrici. Najúspešnejším účastníkom majstrovstiev zo Slovenska bol kpt. Košút z Banskej Bystrice, ktorý sa v I. kategórii aktívnych dôstojníkov pravidelne umiestňoval na stupni víťazov. Najvýraznejší úspech dosiahol v roku 1935, keď získal hlavnú cenu súťaže. Armádne tenisové majstrovstvá trvali niekoľko dní a počtom súťažiacich sa im vyrovnali len asociačné majstrovstvá. Záujem bol taký veľký, že posádky organizovali majstrovstvá odbočiek ako kvalifikačné preteky. Výsledky z jednotlivých turnajov slúžili na zostavenie výkonnostných rebríčkov, ktoré ČSTLA začala zverejňovať od roku 1930.

Svoje rebríčky zostavovali aj jednotlivé župy ČSLTA, rovnako ako jednotlivé národnostné zväzy. Vlastný tenisový rebríček zostavila aj telovýchovná a športová sekcia – HATA zväzu Makabi, ktorá bola strešnou organizáciou židovských telovýchovných jednôt a športových klubov. HATA bola založená v roku 1934 a organizovala aj majstrovstvá židovských tenisových klubov. Na Slovensku mal najlepšiu výkonnosť ŠK Makabea Bratislava, ktorého členovia patrili k najlepším tenistom západoslovenskej župy ČSLTS. HATA nominovala hráčov aj na vrcholné podujatie, ktorým bola Makabiáda. Podmienkou štartu na tomto podujatí, kde štartovali hráči prvej svetovej desiatky, bol minimálne jeden

Účastníci turnaja o Révayiho pohár (1932)
Zdroj: archív autora

štart v sezóne za židovský spolok. Túto podmienku spĺňal aj L. Hecht, ktorý bol v roku 1938 tenisovou jednotkou ČSLTA. Ladislav Hecht začínal s tenisom v ŠK Žilina a v tridsiatych rokoch odišiel do Prahy, kde sa stal členom 1. ČLTK. V roku

1937 bol časopisom *Makabi šport* vyhodnotený za najlepšieho tenistu Európy židovského pôvodu. Hecht bol československým daviscupovým reprezentantom a aj v súčasnosti je považovaný za najlepšieho tenistu Slovenska v jeho doterajšej histórii. Nemenej zaujímavé je, že viac ako polovica hráčov v zverejnených rebríčkoch žúp na Slovensku mala židovský pôvod. Židia v období prvej československej republiky mali možnosť voľby národnosti a to sa prejavilo aj pri voľbe klubu, za ktorý hrali. Najlepšou tenistkou na Slovensku v medzivojnovom období bola Viktória Zányiová, rod. Magvašiová. S tenisom začínala v ŠK Podbrezová, neskôr štartovala za ESE Nové Zámky a ŠK Žilina. V rokoch 1933 – 1937 bola majsterkou Slovenska.

Ďalšia kapitola tenisu sa začala písať ešte pred vyhlásením Slovenského štátu. Slovenský tenisový zväz bol založený 5. februára 1939. Odstúpenie južného

územia Maďarsku, nútený odchod časti obyvateľov českej národnosti a napokon vylúčenie obyvateľov židovského pôvodu zo spoločenského života znamenalo, že z prosperujúceho športového odvetvia zostalo len torzo. Tenis sa hral len v Bratislave, Žiline a Banskej Bystrici. Aj tieto kluby museli v snahe o udržanie činnosti koncentrovať vo svojich radoch hráčov zo širokého okolia. Ďalší vývoj tenisu najlepšie naznačuje skutočnosť, že trvalo viac ako štyridsať rokov, než sa tenis na Slovensku mohol opäť tešiť z hráča prvej svetovej desiatky.

Ladislav Hecht – najúspešnejší tenista Slovenska
Zdroj: archív autora

PaedDr. Peter Bučka, Ph.D. (1960) – venuje sa dejinám športu. Je autorom viacerých publikácií a samostatných fotografických výstav.